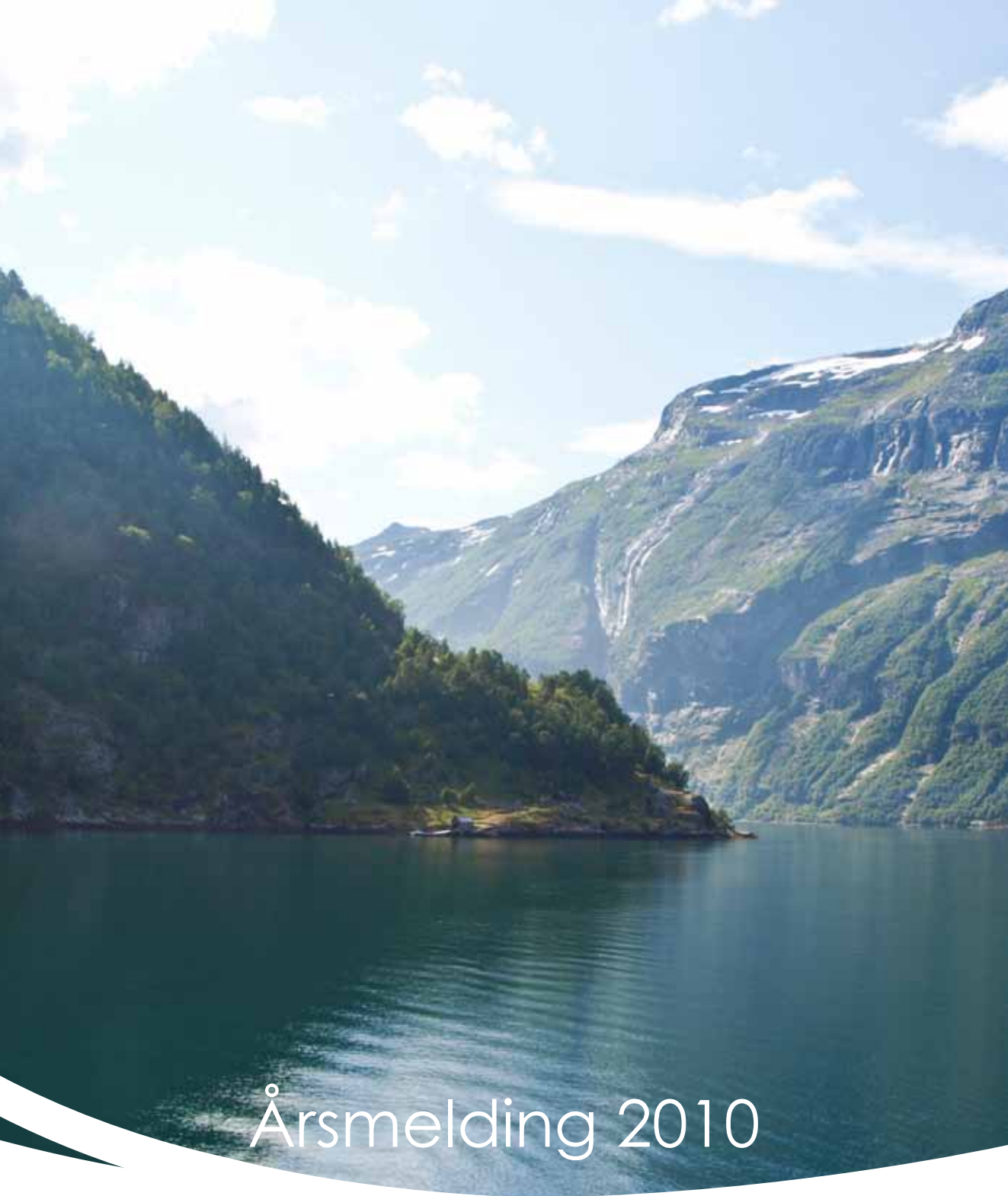
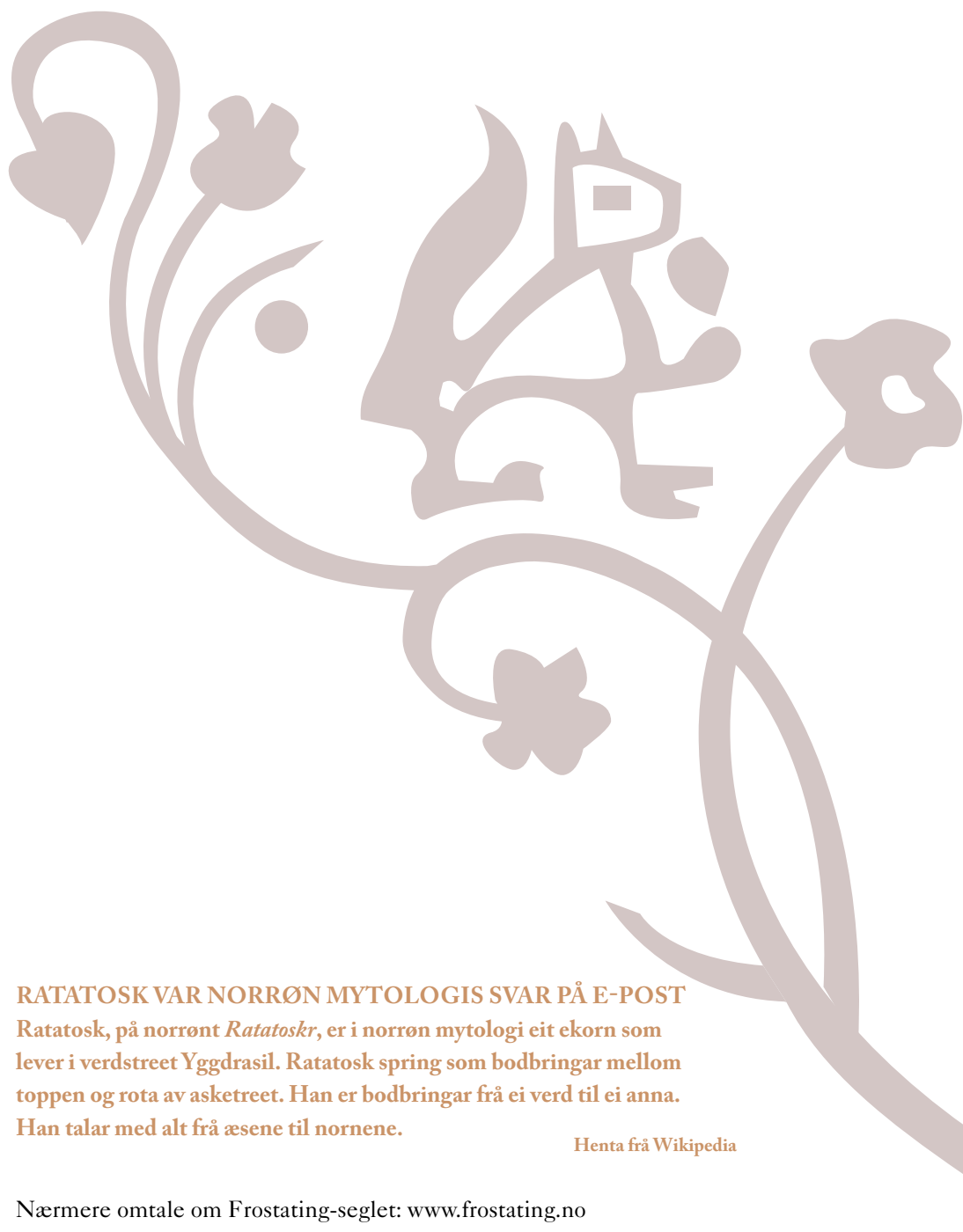

Årsmelding 2010

FROSTATING LAGMANNSRETT

RATATOSK VAR NORRØN MYTOLOGIS SVAR PÅ E-POST

Ratatosk, på norrønt *Ratatoskr*, er i norrøn mytologi eit ekorn som lever i verdstreet Yggdrasil. Ratatosk spring som bodbringar mellom toppen og rota av asketreet. Han er bodbringar frå ei verd til ei anna. Han talar med alt frå æsene til nornene.

Henta frå Wikipedia

Nærmere omtale om Frostating-seglet: www.frostating.no

Årsmelding 2010 for Frostating lagmannsrett

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning	3
2.	Status og tilbakeblikk	4
3.	Geografi – Befolkning – Jurisdiksjon	6
4.	Ansatte i 2010	7
5.	Sakstyper – Statistikk – Saksbehandlingstid	13
6.	Lokaler, teknisk utstyr og arbeidsmiljø	22
7.	Organisasjon og ledelse	24
8.	Økonomi	25
9.	Aktuelt:	
	• Om Frostatingsloven	26
	• Juryen i støpeskjeen	30
	• Tema: Moldova	
	- Lagmannsrettens internseminar	32
	- Et år i Moldova	37
	• Inntrykk fra utvekslingsopphold i Palermo	41
	• CAF-delegasjon til Maastricht	43

1. Innledning

❖❖ Frostating lagmannsrett presenterer med dette sin 19. årsmelding. Meldingen gir blant annet en kortfattet fremstilling av domstolens oppgaver, organisasjon og virksomhet i året som gikk. Vi har også denne gang forsøkt å tilpasse innhold og omfang til både lesere med faglig interesse og det alminnelige publikum.

Årsmeldingen sendes til våre forbindelser. Den legges også ut på sentrale plasser i våre lokaler i Trondheim, Ålesund, Kristiansund og Molde.

I tillegg finner man årsmeldingene, både årets og for flere år tilbake, på vår hjemmeside www.frostating.no.

Vi viderefører oppsettet som har vært brukt siden 1992. Noen endringer vil det imidlertid alltid bli. For så vidt gjelder statistikk, nevnes at to-instansreformen i 1996 medførte betydelig endring av saksinngangen. Vi har derfor inntil videre valgt å beholde 1996 som referanseår. Av betydning for den statistiske fremstillingen av saksavviklingen, nevnes at vi fra 2009 benytter materialet som er utarbeidet av Domstoladministrasjonen. Dette kan medføre noen avvik fra tidligere års tall, men de mer langsiktige trekk er likevel relativt klare.

Årsmeldingen er arena for markering av jubileer. I 2010 har vi hatt ett jubileum, dog uten festivitas og feiring. Frostatingsloven, slik vi kjenner den i dag, sies å ha fått sin form og innhold omkring 1260, under kong Håkon Håkonsson. Den nedskrevne loven regnes med andre ord for å være 750 år i 2010. I den anledning har vi fått middelalderhistoriker og førsteamanuensis Merete Røskoft til å bidra med en artikkel om Frostatingsloven og kristenretten.

Vi har også fulgt debatten om juryordningen. I høst fikk vi en foreløpig avklaring i EMD – Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Se nærmere om dette tema senere i årsmeldingen.

SKJERMDUMP: På våre hjemmesider www.frostating.no kan du blant annet lese en digital versjon av Årsmelding 2010.

2. Status og tilbakeblikk

✚✚ I årsmeldingene for 2008 og 2009 omtalte vi en økning i antall innkomne sivile saker og en tilsvarende nedgang i antall straffesaker, i forhold til nivået frem til 2007. Tallene for 2010 viser at saksinngangen for sivile saker har hatt en liten økning i 2010 i forhold til 2009.

For straffesaker har antallet henviste anker over dom økt noe i forhold til 2009. Det samme gjelder for anker over kjennelser og beslutninger.

Tendensen er med dette en stadig økende saksinngang, og det er ingen tegn i tiden som kan tyde på at utviklingen er av midlertidig karakter.

På grunnlag av føringer fra Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen og avgjørelser i Høyesterett ble lagmannsrettene i 2009 pålagt å gi begrunnelse dersom anke over straffedom nektes fremmet til ankeforhandling. Begrunnelsesplikten ble lovfestet i desember 2010.

Begrunnelsesplikten har uomtvistelig medført merarbeid, uten at dette har gitt uttelling i form av økte dommerressurser. Dette, sammen med stadig økende saksinngang, har medført økt arbeidspress både på dommere og saksbehandlere, og restansene har økt i 2010. Vi har dessuten vært nødt til å utsette uvanlig mange saker, noe som også gir følbare utslag på restansesituasjonen for anker over dommer.

Mens denne årsmeldingen var i arbeid ble det i en kronikk i Aftenposten antydnet at lagmannsrettene styrer saksinngangen av straffesaker gjennom ankesilingen. Vi vil derfor presisere at ordningen med ankesiling ikke under noen omstendighet skal brukes til bevisst å styre saksinngangen og derved restansesituasjonen. Domstolene skal stå til tjeneste for det rettsøkende publikum, og de må være robuste nok til å tåle en økende saksmengde.

Året 2010 startet med endringer i ledelsen i lagmannsretten. Førstelagmann Kjell Buer fratrådte ved årsskiftet, og samtidig tiltrådte Aage Rundberget som førstelagmann og Kari Lynne som lagmann. Til tross for skjev kjønnsfordeling i dommerkorpset, har vi etter dette to kvinner og to menn i ledergruppen.

Også i 2010 har lagmannsretten gjort bruk av konstituerte og ekstraordinære lagdommere samt tilkalte tingrettsdommere.

Personalsituasjonen er fortsatt preget av stor stabilitet og lavt sykefravær. Det er høy gjennomsnittsalder blant dommerne (av 18 faste dommere er ti dommere 60 år eller eldre). Vi har derfor en relativt høy fraværprosent som følge av lengre feriefravær og avtalefestede «senior-dager».

Frostating lagmannsrett vedtok i løpet av året ny HMS-håndbok. Lagmannsretten er også en IA-bedrift.

Lagmannsretten har i 2010 avgitt uttalelse bl.a. om arbeidet med nye målsettinger for saksbehandlingstider, evaluering av strukturendingen for førsteinstansdomstolene og om spørsmålet om opptak og lagring av lyd og bilde fra parts- og vitneforklaringer.

Frostating lagmannsrett er sentral i arbeidet med regional kompetanseutvikling, men 2010 har vært et mellomår både for aktørkonferansen og

for møtet med sorenskriverne i lagdømmet. Vi har imidlertid også i 2010 deltatt på Trøndelag krets av Den Norske Advokatforening sitt årlige seminar, hvor vi hadde hovedansvar for faglig innhold og opplegg for erfaringer med tvisteloven. Lagmannsretten ved lagdommer Knut Røstum har dessuten vært ansvarlig for faglig innhold og opplegg for et seminar om skjønnsprosess og materiell ekspropriasjonsrett for landets jordskiftedommere.

Frostating lagmannsrett har vært representert på ulike kurs og seminarer. Flere dommere har dessuten stilt seg til disposisjon som foredragsholdere og kursledere både regionalt og sentralt. Lagmannsretten har også vært vertskap for utvekslingsdommere fra Frankrike, Italia og Romania i regi av The European Judicial Training Network (EJTN), og har selv hatt en utvekslingsdommer i Palermo.

For å styrke kvalitetsarbeidet har vi nå etablert faggrupper innen sivilprosess og straffeprosess. En egevaluering etter CAF-modellen ble avsluttet i 2009 med anbefaling om iverksetting av en rekke større og mindre tiltak. I 2010 gjennomførte vi således en brukerundersøkelse, med positive tilbakemeldinger.

Etter sammenslåing av Trondheim tingrett og Sør-Trøndelag tingrett fra 1. januar 2010, har domstolene i tinghuset begynt å se på en mer rasjonell arealutnyttelse. Det er økt behov for sambruk av større rettssaler og møterom, både som følge av økende antall saker og at mange saker involverer flere aktører enn tidligere. Arbeidet, i regi av Brukerutvalget for tinghuset, fortsetter i 2011.

3. Geografi – Befolkning – Jurisdiksjon

❖❖ Frostating lagmannsrett er en av landets seks lagmannsretter. Domstolen har sitt hovedsete i Trondheim. Geografisk dekker domstolen Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylker. I lagdømmet var det 678.682 innbyggere pr 1. januar 2011, fordelt slik:

Møre og Romsdal	253.334	Stjør- og Verdal tingrett og Inderøy tingrett ble fra 1. januar 2011 slått sammen til Inntrøndelag tingrett med kontor i Steinkjer.
Sør-Trøndelag	293.506	
Nord-Trøndelag	131.842	

Innenfor lagmannsrettens jurisdiksjonsområde var det 9 tingretter (førsteinstansdomstoler) pr 31. desember 2010:

- Søre Sunnmøre tingrett, Volda
- Sunnmøre tingrett, Ålesund
- Romsdal tingrett, Molde
- Nordmøre tingrett, Kristiansund
- Fosen tingrett, Brekstad
- Sør-Trøndelag tingrett, Trondheim
- Stjør- og Verdal tingrett, Levanger
- Inderøy tingrett, Steinkjer
- Namdal tingrett, Namsos

I Frostating lagdømme er det følgende jordskifteretter:

- Sunnmøre jordskifterett, Ørsta
- Romsdal jordskifterett, Molde
- Nordmøre jordskifterett, Surnadal
- Sør-Trøndelag jordskifterett, Trondheim
- Nord-Trøndelag jordskifterett, Steinkjer

Enkelte av jordskifterettens avgjørelser kan ankes til en jordskifteoverrett. Frostating jordskifteoverrett i Molde er felles jordskifteoverrett for Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.

Ålesund

4. Ansatte i 2010

❖❖ Frostating lagmannsrett har 18 faste dommerembeter, administrasjonssjef og 11 saksbehandlere, hvorav én stilling er knyttet til tinghusforvaltningen.

Lagmannsretten har i 2010 hatt følgende personell:

Ledergruppe:

FØRSTELAGMANN Aage Rundberget, f. 1947 i Våler i Solør, cand.jur. 1971, utnevnt lagdommer 1992, lagmann fra 2001, første-lagmann fra 1. januar 2010. Saksbehandler og avdelingsdirektør i Justisdepartementet, utreder i R-direktoratet (Statskonsult), dommerfullmektig på Voss, kst. byrettsdommer i Bergen, fylkesrådmann i Sør-Trøndelag, 1998 – 2000 kst. fylkesmann i Sør-Trøndelag.

Verv 2010:

- *Styreleder i stiftelsen Norsk Rettsmuseum.*
- *Varamedlem for styremedlem Hans O. Kvæli i stiftelsen Trondhjems Hospital.*

KARI LYNNE: Frostating lagmannsretts første kvinnelige lagmann.

LAGMANN Kari Lynne, f. 1956 i Ski, cand.jur. 1981, utnevnt lagdommer 2002, lagmann fra 1. januar 2010. Konsulent i Handels- og skipsfartsdepartementet, politiinspektør/påtaleleder ved Trondheim politidistrikt, dommerfullmektig hos byfogden i Trondheim, statsadvokat i Trondheim, kst. sorenskriver i Orkdal, tingrettsdommer i Sør-Trøndelag tingrett.

Verv 2010:

Leder for Tilsynsrådet for fengsler og friomsorgskontorer under Kriminalomsorgen region nord.

LAGMANN Gunnar Greger Hagen, f. 1949 i Strinda, cand.jur. 1975, utnevnt lagdommer 1995, kst. lagmann 2006, lagmann fra 2008. Vit.ass. ved Institutt for kriminologi og strafferett ved Universitetet i Oslo, konsulent i Statens bygge- og eiendomsdirektorat i Oslo, dommerfullmektig i Midt-Trøndelag, advokat i eget firma i Trondheim.

Verv 2010:

- *Styreleder i Torstein Erbo's gavefond.*
- *Forretningsfører for Chr. Lorck Schive og hustrus legat for kunstnere.*

ADMINISTRASJONSSJEF Gunn Karlsaune, f. 1963 i Åfjord. Administrasjonssjef fra mai 2008. Edb-assistent Sparebanken Midt-Norge, regnskapsfører Ernst & Young, kirkeverge Stjørdal kommune, kontorsjef/daglig leder Nidaros domkirke og Vår Frue menighet.

Dommere:

LAGDOMMER Sverre Erik Jebens, f. 1949 i Bergen, cand.jur. 1977, utnevnt 1988. Vit.ass. ved Nordisk institutt for sjørett og Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo, dommerfullmektig i Inderøy, advokatfullmektig i Trondheim. Politiadjutant i Trondheim, førstekonsulent i Justisdepartementets lovavdeling, kommuneadvokat i Trondheim. Permisjon fra november 2004 for å tjenestegjøre som dommer ved Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg.

Verov 2010:

Medlem av Regional etisk komite for medisinsk og helsefaglig forskning.

LAGDOMMER Mats Stensrud, f. 1950 i Trondheim, cand.jur. 1977, utnevnt 1989. Vit.ass. ved Institutt for privatrett ved Universitetet i Oslo, førstekonsulent i Justisdepartementets lovavdeling, leder for juridisk avdeling i Forretningsbanken AS, dommerfullmektig i Midt-Trøndelag, advokat i eget firma i Trondheim.

Verov 2010:

- *Kretsmeglingsmann (Trøndelag og Møre og Romsdal).*
- *Leder for klagenemnda for håndverkertjenester.*
- *Medlem av fagutvalget for sivilprosess, Juristenes Utdanningssenter.*

LAGDOMMER Randi Grøndalen, f. 1952 i Åmot i Østerdalen, oppvokst i Løten, cand.jur. 1979, utnevnt 1989. Konsulent i Miljøverndepartementet, dommerfullmektig

hos byfogden i Trondheim, advokat i Forretningsbanken AS.

Verov 2010:

- *Medlem av Markedsrådet.*
- *Medlem av Tilsynsutvalget for dommere.*

LAGDOMMER Sissel Endresen, f. 1949 i Bø i Vesterålen, cand.jur. 1977, utnevnt 1995. Førstesekretær hos Fylkesskattesjefen i Telemark, førstekonsulent hos Forbrukerombudet, dommerfullmektig i Eidsvoll, advokat i eget firma på Eidsvoll, kontorsjef hos Forbrukerombudet, advokat og kommuneadvokat i Trondheim, dommer ved Trondheim byrett. 2002–2005 avdelingsdirektør i Domstoladministrasjonen.

Verov 2010:

Medlem av Pasientskadenemnda, fungerende leder.

LAGDOMMER Ole Johan Lund, f. 1945 i Trondheim, cand.jur. 1972, utnevnt 1995. Saksbehandler i Miljøverndepartementet, dommerfullmektig i Orkdal, kontorsjef hos Fylkeslegen i Sør-Trøndelag, direktør ved Reitgjerdet sykehus, direktør for HVPU i Sør-Trøndelag, rådmann i Melhus, fylkesrådmann i Sør-Trøndelag.

LAGDOMMER Hans O. Kveli, f. 1945 i Lierne, cand.jur. 1969, utnevnt 1999. Konsulent i Kommunaldepartementet, dommerfullmektig i Levanger, konsulent hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, advokat i eget firma i Steinkjer.

Verv 2010:

- *Styreleder i Nordenfeldske Bykredits stiftelse.*
- *Nestleder i styret for Trondhjems Hospital.*
- *President i Det frivillige Skyttervesen.*

LAGDOMMER Arve Rosvold Alver,
f. 1951 i Stjørdal, cand.jur. 1976, utnevnt 2000.
Dommerfullmektig i Lofoten, advokatfull-
mektig i Bergen. Leder for juridisk avdeling
Forretningsbanken AS og Fokus Bank AS
region nord. Egen advokatvirksomhet i Stjørdal
og Trondheim. Møterett for Høyesterett fra 1994.

LAGDOMMER Dag Brathole,
f. 1951 i Haugesund, cand.jur. 1977,
utnevnt i 2000. Konsulent i Justisdeparte-
mentet, dommerfullmektig ved Nordmøre
herredsrett, advokat i Kreditkassen, advokat i
eget firma i Kristiansund N. Tjenestegjøring
i NORLAG i 2007–2008, permisjon
fra februar 2010 for tjenestegjøring for
NORLAM i Moldova.

Verv 2010:

*Leder for Domstoladministrasjonens arbeidsgruppe
om offentlighet i domstolene.*

LAGDOMMER Hans Christian Hoff,
f. 1944 i Oslo, cand.jur. 1971, utnevnt 2001.
Konsulent i Rikstrygdeverket, førstekonsulent
i Justisdepartementet, dommerfullmektig i
Ofoten, politifullmektig i Narvik, statsadvokat-
fullmektig i Trondheim, sorenskriver i Namdal,
sorenskriver og senere herredsrettsdommer i
Ofoten.

LAGDOMMER Arne K. Uggerud,
f. 1957 i Lærdal, cand.jur. 1984, utnevnt 2001.
Saksbehandler i Justisdepartementet, dommer-
fullmektig i Sør-Østerdal, politijurist ved
Utrøndelag politikammer, advokatfullmektig i
Oslo, statsadvokat i Trondheim.

Verv 2010:

Leder i Domstoladministrasjonens regelutvalg.

LAGDOMMER Jon Kapelrud,
f. 1946 i Lillehammer, cand.jur. 1974, utnevnt
2002, Orlogskaptein (R), Forsvarets Høgskoles
Hovedkurs 1986–87, Nato Defence College,
Roma, Reserve Officers` Course 1996.
Byråsjef i Justisdepartementet, prosjektleder for
organisasjonsutvikling i politiet, og leder for
internasjonale forhandlinger om bekjempelse
av narkotika og økonomisk kriminalitet.
Dommerfullmektig i Lier, Røyken og Hurum,
byrettsdommer i Drammen.

Verv 2010:

- *Leder av valgkomitéen i Trondhjem Militære
Samfund.*
- *Foreleser i fag til juridisk embetseksamen, –
mastergrad, Folkeuniversitetet i Midt-Norge.*

LAGDOMMER Knut Røstum,
f. 1948 på Byneset, cand.jur 1974, utnevnt
2002, politifullmektig i Trondheim, dommer-
fullmektig i Orkdal, advokat i eget firma i
Trondheim. Møterett for Høyesterett fra 1997.

Verv 2010:

- *Styremedlem Den norske Dommerforening.*
- *Varamedlem Innstillingsrådet for dommere.*
- *Styremedlem TrondheimSolistene.*

LAGDOMMER Roger Faanes,
f. 1951 i Trondheim, cand.jur. 1976, utnevnt
2003. Dommerfullmektig i Fosen tingrett,
konsulent i Aust-Agder fylkeskommune,
advokat i Ørland, tingrettsdommer i Nordmøre
tingrett.

LAGDOMMER Ivar Sølberg,
f. 1956 i Ålesund, cand. jur. 1984, utnevnt 2004.
Konsulent i Justisdepartementet, politifull-
mektig i Østerdal og Hamar politidistrikter,
dommerfullmektig i Sør-Hedmark, første-
konsulent hos fylkesmannen i Hedmark,
advokat i eget firma i Ålesund.

Verv 2010:

Styreleder AS Møre Codfish Comp.

LAGDOMMER Sven-Jørgen Lindsetmo,
f. 1960 i Levanger, cand. jur. 1988, utnevnt
2008. Førstekonsulent, senere lovrådsgiver
i Justisdepartementets lovavdeling,
dommerfullmektig ved Stjør- og Verdal ting-
rett, advokat og partner i eget firma i Steinkjer.

Som følge av blant annet permisjoner i 2010
har domstolen hatt følgende *konstituerte*
lagdommere:

Advokat Marit Forsnes (utnevnt lagdommer i
november 2010, tiltrer 1. januar 2011),
advokat Olav M. Hohle (fra 1. mars 2010),
sorenskriver Morten Gunnes (70%,
1. januar – 30. juni 2010).

Som ekstra dommerressurs har domstolen i
2010 dessuten hatt følgende *ekstraordinære*
lagdommere (pensjonerte dommere, eventuelt
andre jurister, konstituert til å gjøre tjeneste i
lagmannsretten etter domstolens behov):

Førstelagmann Kjell Buer,
tingrettsdommer Lars Eirik Frisvold
(til 1. desember 2010),
tingrettsdommer Helge Olav Fugelsøy
(til 1. april 2010),
advokat Guri Grønflaten,
tingrettsdommer Øyvind Hoel.

I tillegg har tingrettsdommere blitt *tilkalt* for å
tjenestegjøre i lagmannsretten.

Saksbehandlere:

RÅDGIVER Solveig Hanger, ansatt 1961,
økonomi/innkjøp, IKT/brukerstøtte, stedfor-
treder for administrasjonssjefen

RÅDGIVER Berit Riibe Ditlevsen, ansatt 1988,
regnskap/økonomi/arkiv. Tillitsvalgt for saks-
behandlerne

RÅDGIVER Birthe E. Røed Knudtzon, ansatt
2002, fra 01.09.07 leder av berammerkontoret

FØRSTEKONSULENT Berit K. Høgnæs, ansatt
1990, innkalling/reisebestilling/saksbehandling

FØRSTEKONSULENT Maria Elena Sotuyo, ansatt
1995, straffesaker/ekspedisjon/saksbehandling

FØRSTEKONSULENT Elisabeth Wråli, ansatt
1998, saksbehandling/IKT/regnskap

FØRSTEKONSULENT Turid A. M. Meidell, ansatt 2003, ekspedisjon/saksbehandling

FØRSTEKONSULENT Anne-Grethe Johansen, ansatt 2005, saksbehandling/ekspedisjon/bibliotek

FØRSTEKONSULENT Kjersti Strand, ansatt 2007, saksbehandling/ekspedisjon

FØRSTEKONSULENT Morten Værnes, ansatt 2008, saksbehandling/ekspedisjon

FØRSTEKONSULENT Hanne Irene Oksvold, ansatt 2009, saksbehandling 20% / fagansvarlig /brukerstøtte i Domstoladministrasjonen 80%

KONSULENT Sylvi Eltoft, fra 2008 engasjement i tinghusets fellesfunksjon: sentralbord/post/info. Vikarierer periodevis som saksbehandler i lagmannsretten.

Rettsbetjenter:

Per Bjørgum – *Trondheim*

Odd Harald Nyseter – *Trondheim*

Albert Granum – *Trondheim*

Øyvind Fiskerstrand – *Ålesund*

Gunnar Høgseth – *Molde/Kristiansund*

RETTSBETJENT: Gunnar Høgseth har lang erfaring i å yte service til ankeforhandlingenes aktører.

5. Sakstyper – Statistikk – Saksbehandlingstid

✚✚ Lagmannsrettens virksomhet kan inndeles i to hovedområder – behandling av straffesaker og sivile saker (tvistemål).

DOMSAVSIGELSE: Fire jurymedlemmer og tre fagdommere etter at dommen er opplest i en jursak i Molde.

5.1 Straffesaker

Alle straffesaker starter i tingretten. Tingrettens avgjørelser kan ankes til lagmannsretten.

En anke som kommer inn til lagmannsretten behandles først av tre dommere som *ankeprøvingssak*. De tre dommerne avgjør om anken skal fremmes til ankeforhandling, eller nektes fremmet. Anke fra siktede som angår forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn seks år, skal fremmes til ankeforhandling dersom de formelle vilkår for øvrig er tilfredsstillt. Anke over forhold hvor påtalemyndigheten ikke har påstått, og det ikke er idømt annen reaksjon enn bot, inndragning eller tap av rett til å føre

motorvogn, kan ikke fremmes til ankeforhandling uten lagmannsrettens *samtykke*. I andre saker kan siktedes anke nektes fremmet når lagmannsretten enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre fram. Anke fra påtalemyndigheten kan, også om det gjelder en forbrytelse som har en strafferamme på mer enn fengsel i seks år, nektes fremmet når retten finner at anken gjelder spørsmål av mindre betydning, eller det ellers ikke er grunn til at anken blir prøvd.

Avgjørelse om å nekte en anke fremmet ble tidligere truffet ved en skriftlig beslutning, normalt uten annen begrunnelse enn en henvisning til den aktuelle bestemmelse

i straffeprosessloven. Siden høsten 2008 har beslutningene blitt begrunnet. Dette har medført at ankeprøvingen er blitt mer ressurskrevende, selv om det også tidligere lå inngående vurderinger bak.

De anker som henvises til ankeforhandling vil være av ulik art, og rettens sammensetning vil være forskjellig ved de ulike typer ankesaker. Det redegjøres nærmere for dette nedenfor.

For Trøndelagsfylkene behandles ankesakene i Trondheim, mens de for Møre og Romsdal behandles i Ålesund, Molde og Kristiansund.

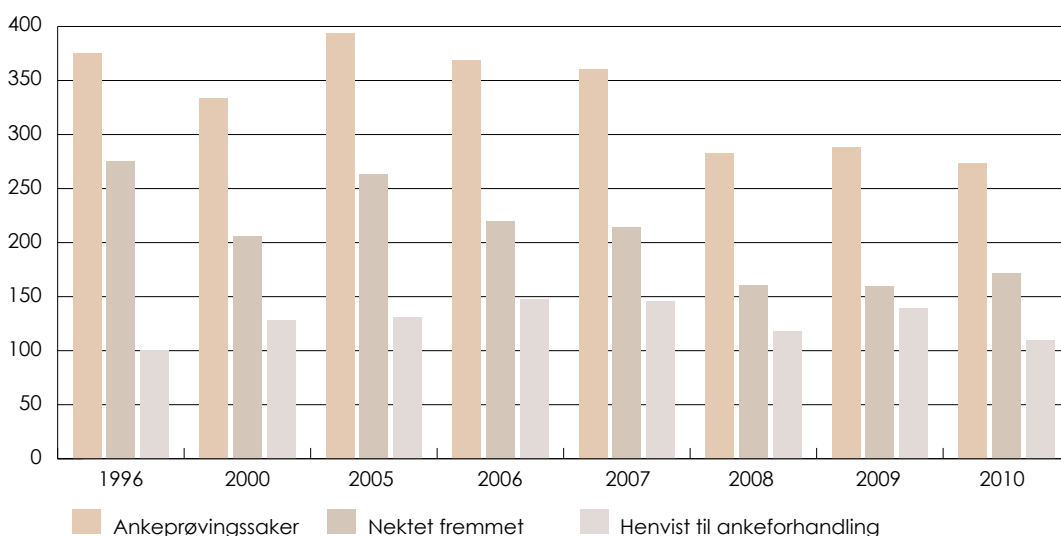
I 2010 kom det inn 303 anker over dom i straffesaker, hvorav 172 ble nektet fremmet. Tilsvarende tall i 2009 var 293 og 160. I det følgende vises fordelingen på de viktigste sakgrupper.

Antallet ankesaker til lagmannsretten i 2008, 2009 og 2010 lå lavere enn i tidligere år, men dette avspeiler neppe en tilsvarende endring i kriminalitetsutviklingen i Midt-Norge. Noe av nedgangen i sakstallet kan skyldes endringer og omprioriteringer innen politi og påtalemyndighet. Videre antas ordningen med strafferabatt ved tilståelse å medføre flere tilståelsesdommer, som vanligvis ikke ankes til lagmannsretten. Et fall i antall straffesaksanker i tre år gir ikke grunnlag for noen sikker prognose for kriminalitetsutviklingen. Til det kreves tall for flere år, og med entydig trend.

5.1.1 Jurysaker (Lagrettesaker)

Ankesaker som gjelder forbrytelser som kan medføre fengselsstraff i mer enn seks år skal som hovedregel behandles med jury når anken omfatter bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. *Skyldspørsmålet* avgjøres da

Anker over straffedommer

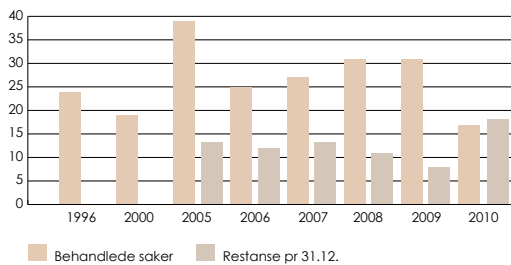
av juryen bestående av ti kvinner og menn. Juryen i den enkelte sak trekkes ved data-basert loddrekning fra utvalget for det aktuelle lagsogn, Møre- og Romsdal eller Trondheim lagsogn. Juryen skal være sammensatt med jevnest mulig kjønnsfordeling.

Domfellelse i en sak forutsetter at minimum sju jurymedlemmer finner tiltalte skyldig. Juryens avgjørelse vil normalt være den endelige, men rettens juridiske dommere kan i særlige tilfeller sette avgjørelsen til side. *Straffutmålingen* i jursaker avgjøres av rettens tre juridiske dommere sammen med juryens ordfører og tre av juryens øvrige medlemmer, som tas ut ved loddrekning. Stadig flere jursaker, særlig narkotikasaker, har flere tiltalte.

I 2009 og 2010 ble det i Høyesterett og i EMD truffet flere avgjørelser av vesentlig betydning for behandlingen av jursaker. Se nærmere om dette i artikkelen «Juryen i støpeskjeen».

I 2010 behandlet lagmannsretten 17 jursaker mot 31 i 2009. Nedgangen skyldes utsettelse og økt beramningstid.

Jursaker

Restansedata for 1996 og 2000 mangler.

STRAFFUTMÅLING: Fire jurymedlemmer og tre fagdommere under domskonferansen i en jursak.

5.1.2 Meddomsrettssaker

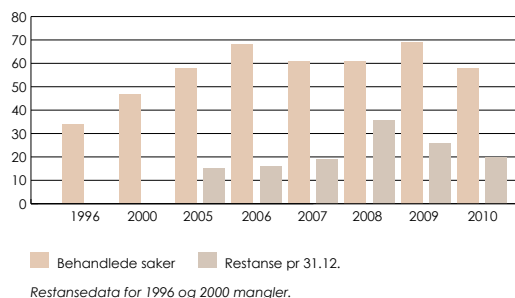
Retten settes i meddomsrettssaker med tre juridiske dommere og fire lekdommere, trukket fra lekdommerutvalgene. Ved anke over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, behandler den samlede rett både skyldspørsmålet og eventuell straffreaksjon. Ved avgjørelsen av skyldspørsmålet kreves kvalifisert flertall for fellelse, det vil si at minst fem av rettens sju medlemmer må finne tiltalte skyldig. Følgende saker behandles i meddomsrett:

1. Straffutmålingsanket og andre såkalte «begrensede anker» i saker angående forbrytelser som etter loven kan medføre fengsel i mer enn seks år.
2. Anker over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet i saker med strafferamme under seks år.
3. Ny behandling av saker hvor de juridiske dommere har satt juryens avgjørelse av skyldspørsmålet til side.

I 2010 behandlet lagmannsretten 58 meddomsrettsaker, mens antallet i 2009 var 69.

Nedgangen skyldes blant annet at 7 saker ble utsatt i 2010.

Meddomsrettssaker

5.1.2.1 Særlig om lekdommerutvalgene

Utvalgene av lekdommere er sammensatt etter forslag fra den enkelte kommune, med et antall avhengig av kommunens innbyggertall. Lagdommet er inndelt i to lagsogn/to loddrekningskretser, Møre og Romsdal lagsogn og Trondheim lagsogn. Det totale antall lekdommere (jurymedlemmer og meddommere) til disposisjon for Frostating lagmannsrett i valgperioden 2008–2012 er 1060. I forrige valgperiode var antallet vesentlig høyere (2384). Lovgivers hensikt med å redusere antall lekdommere i utvalgene har vært å sikre bredere erfaring ved hyppigere tjenestegjøring for den enkelte. Flere lagmannsretter har imidlertid erfart praktiske problemer ved at utvalgene er blitt mindre. Reduksjonen av utvalgene har ført til at noen lekdommere opplever en belastning ved hyppigere tjenestegjøring og at det for domstolen er blitt mer krevende å få trukket

ut habile meddommere. Ved lovendring 8. juni 2010 ble det i domstolloven § 66 a gitt adgang for domstolleder til å be om valg av flere medlemmer til utvalgene dersom det oppstår behov for det i perioden.

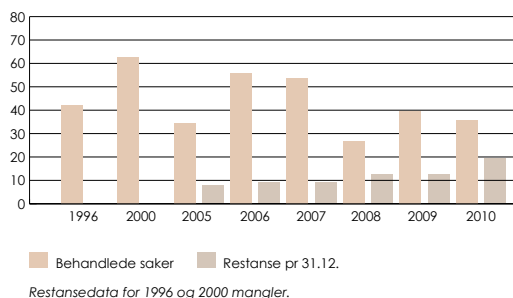
5.1.3 Fagdommersaker

I ankesaker som ikke krever behandling med jury eller meddommere, settes lagmannsretten med tre juridiske dommere. Hvis saken bare gjelder rettsanvendelsen, saksbehandlingen eller straffutmålingen i saker med strafferamme under seks år, avgjøres den av de juridiske dommerne alene.

Frostating lagmannsrett behandlet 35 fagdommersaker i 2010 mot 39 i 2009.

I 2008 var antallet historisk lavt (26), mens det tidligere år har ligget høyere.

Fagdommersaker

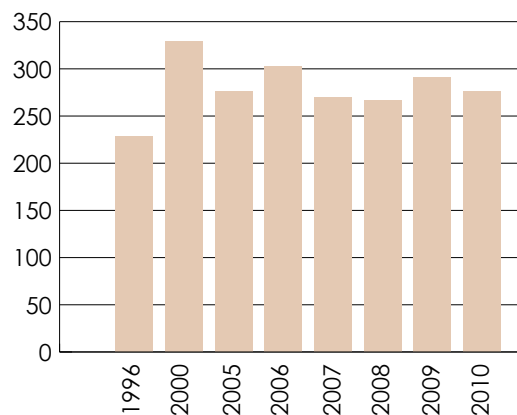

5.1.4 Anker over kjennelser og beslutninger

Frostating lagmannsrett behandlet i 2010 273 slike ankesaker, mot 291 i 2009. Brorparten av sakene gjelder overprøving av tingrettens avgjørelser om varetektsfengsling, førerkortbeslag og illeggelse av besøksforbud. Behandlingen av

slike anker skjer normalt skriftlig på grunnlag av sakens dokumenter. Avgjørelsen treffes ved kjennelse av tre fagdommere.

Anker over kjennelser og beslutninger

Behandlede saker

5.1.5 Gjenåpning av straffesaker

Begjæringer om gjenåpning (tidligere gjenopptakelse) av straffesaker behandles nå av Gjenopptakelseskommisjonen for straffesaker. Gjenåpnet straffesak skal behandles ved en annen (sideordnet) domstol enn den som opprinnelig behandlet saken. Frostating lagmannsrett behandlet i 2010 tre slike saker.

5.2 Sivile saker

5.2.1 Ankesaker

Lagmannsretten er ankeinstans for sivile saker (tvistemål) avgjort i tingrettene og for visse avgjørelser i jordskifterettene. Etter tvisteloven § 29-13 kan imidlertid anke til lagmannsrett ikke fremmes uten rettens samtykke når anken

gjelder en formuesverdi under kr 125.000,-.

Anke i barnevernsaker kan ikke i noe tilfelle fremmes uten samtykke fra lagmannsrettens ankeutvalg.

Gebyret for anke var i 2010, som i 2009, kr 20.640 for én rettsdag, med økning etter en degressiv skala for antall rettsdager. Noen sakgrupper, f.eks. familiesaker, er fritatt for behandlingsgebyr. Ankesakene avgjøres etter muntlig ankeforhandling (hovedforhandling). Retten settes alltid med tre juridiske dommere. Partene kan i tillegg begjære retten satt med to meddommere trukket av lagsognets faste utvalg. Hvis det kreves fagkyndighet, kan retten oppnevne meddommere med særlig kunnskap innen det området saken gjelder. I noen saker, for eksempel barnevern- og arbeidsrettssaker, skal som hovedregel meddommere – også fagkyndige meddommere – delta.

I visse tilfelle kan lagmannsretten beslutte skriftlig behandling av en ankesak. Lagmannsretten settes da med tre juridiske dommere som treffer avgjørelsen på grunnlag av sakens dokumenter. Ankesakene fra Nord- og Sør-Trøndelag behandles vanligvis i Trondheim tinghus. Sakene fra Møre og Romsdal behandles normalt i tinghusene i Kristiansund, Molde og Ålesund. Hvor lagmannsretten finner det praktisk av hensyn til parter, vitner, befaring/besiktigelse m.v., kan ankeforhandling holdes andre steder.

Innkommne anker over sivile dommer i 2010 var 207, likt med 2009, noe lavere enn 2008, men like fullt betydelig høyere enn det historisk lave

sakstallet 162 i 2007. Tallet inkluderer saker som går til rettsmekling, men ikke førsteinstanssakene (6 saker, jf nedenfor). Også i 2003 og 2004 lå innkomne ankesaker på over 200. Utviklingen gir holdepunkter for å prognostisere et nivå på minst 200 innkomne sivile ankesaker i 2011.

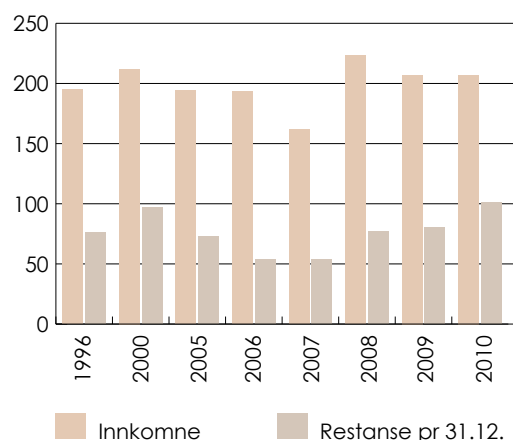
I alt 182 saker ble avgjort i 2010 mot 202 i 2009. Lagmannsretten traff realitetsavgjørelse i omlag halvparten av sakene. I de øvrige sakene ble det inngått rettsforlik, eventuelt etter rettsmekling, eller sakene ble avvist eller hevet etter utenrettslig forlik.

Restansen av sivile ankesaker pr. årsskiftet 2010/2011 var 101. Økningen fra forrige årsskifte (80), skyldes bl.a at mange saker (19) er utsatt i løpet av året.

ANSIKT UTAD: Ekspedisjonsansvarlig Turid A. M. Meidell er mange besøkendes første møte med lagmannsretten.

Anke over dom

5.2.2 Førsteinstanssaker (trygderettssaker)

Etter § 23 i Trygderettsloven kan domstolene prøve lovligheten av Trygderettens kjennelser. Søksmål til prøvelse av slike avgjørelser bringes inn for lagmannsretten som førsteinstans. Frostating lagmannsrett mottok 6 slike saker i 2010 mot 12 i 2009.

Lagmannsrettene har overfor Domstoladministrasjonen og Justisdepartementet foreslått at også førsteinstanssakene starter i tingretten.

5.2.3 Gjenåpning

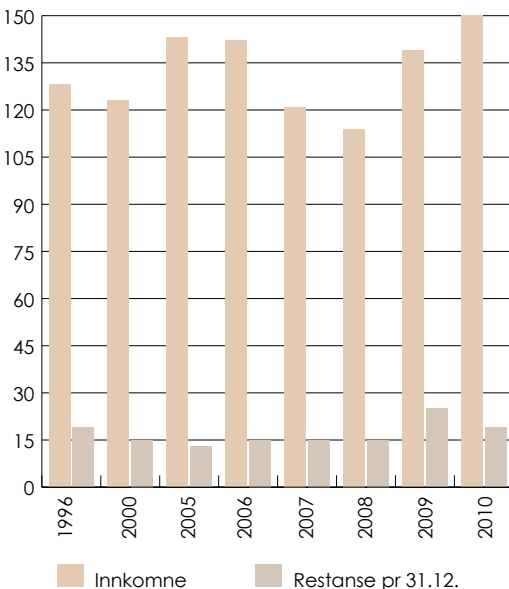
Rettskraftige avgjørelser kan på visse vilkår kreves gjenåpnet. I 2010 mottok lagmannsretten tre begjæringer om gjenåpning av sivil ankesak. Tre saker ble avgjort.

5.2.4 Anker over kjennelser og beslutninger

Antall mottatte anker over kjennelser og beslutninger i sivile saker var i 2010 149, mot 139 i 2009. Restansen ved årsskiftet 2010/2011 var 18, som er 7 færre enn ved forrige årsskiftet. Anke over kjennelse og beslutning avgjøres som hovedregel etter skriftlige innlegg.

Retten kan imidlertid beslutte muntlig forhandling hvor dette finnes formålstjenlig. Gjennomsnittlig behandlingstid for denne uensartede gruppen ankesaker var i 2010 46 dager – mot 58 dager i 2009. Det skal bemerkes at noen få saker som trekkes ut i tid, forårsaker høy gjennomsnittstid.

Anker over kjennelser og beslutninger

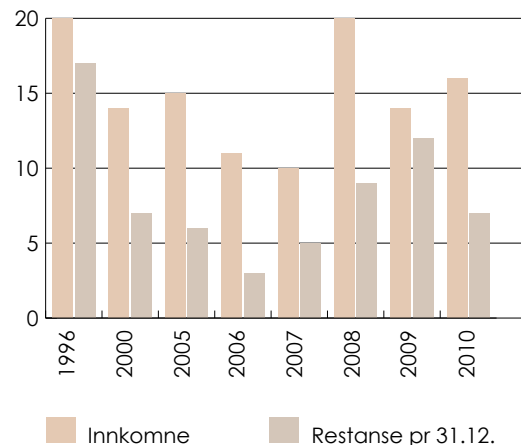
5.2.5 Rettsmekling

Rettsmekling er et likeverdig alternativ til tradisjonell tvistebehandling. I 2010 rettsmeklet lagmannsretten 12 ankesaker, hvorav 6 ble forlikt. I tillegg kommer de forlik som inngås forut for eller under ankeforhandlingen, ofte etter initiativ fra saksforberedende dommer eller fra rettens leder, jf tvisteloven § 8-2.

5.2.6 Overskjønn

Etter gjeldende skjønnsordning er lagmannsretten overskjønnsinstans. Overskjønn settes med en lagdommer som rettens leder og to eller fire skjønnsmenn oppnevnt for den enkelte sak. Skjønssakene knytter seg ofte til det offentlige erverv (ekspropriasjon) av fast eiendom og rettigheter. Overskjønnssaker behandles vanligvis i befaringssesongen april-oktober. I Frostating lagmannsrett behandles overskjønn av to dommere i turnus på to-tre år. I 2010 mottok lagmannsretten 16 overskjønnsbegjæringer mot 14 i 2009. Restansen ved årsskiftet 2010/2011 var 7 saker.

Overskjønn

5.2.7 Anker til Høyesterett

Høyesteretts behandling av Frostating lagmannsretts avgjørelser i 2010 hadde følgende utfall:

SIVILE SAKER	Anke over dom		Anke over kjennelse og beslutning	
2010	Nektet fremmet	36	Forkastet	42
	Stadfestet	1	Stadfestet	-
	Endret	4	Avvist	3
	Hevet	-	Hevet	-
	Henvist	3	Endret	-
	Forkastet	-	Opphevet	3
	<u>sum</u>	<u>44</u>	Fremmet	1
			<u>sum</u>	<u>49</u>

STRAFFESAKER	Anke over dom		Anke over kjennelse og beslutning	
2010	Nektet fremmet	27	Forkastet	42
	Avvist	1	Avvist	2
	Forkastet	2	Opphevet	5
	Opphevet	-	Utsatt	-
	Hevet	3	Fremmet	-
	Fremmet	4	<u>sum</u>	<u>49</u>
	Endret	1		
	<u>sum</u>	<u>38</u>		

Mål for saksbehandlingstid ved lagmannsrettene

Justisdepartementet fastsatte i sin tid, med tilslutning fra Stortinget, mål for saksbehandlingstiden ved domstolene, uttrykt i form av norm for lengste, gjennomsnittlige saksbehandlingstid for henholdsvis straffesaker og sivile saker. For lagmannsrettene er kravet for straffesaker tre måneder fra saken blir henvist til ankeforhandling, til dom er avsagt. For sivile saker er kravet seks måneder fra saken kommer inn, til ankeforhandling holdes, og deretter skal dom avsies innen 1 måned.

Da noen typer saker ved lov er gitt særlig prioritet, for eksempel saker hvor tiltalte er varetektfengslet, men også som følge av ankesakenes ulike omfang og kompleksitet, vil saksbehandlingstiden kunne variere betydelig.

For anker over kjennelser og beslutninger er ikke saksbehandlingstiden tilsvarende målsatt, men her gjelder det selvsagte at anken skal

behandles snarest mulig. Prioritet gis til fengslingssaker, førerkortbeslag og midlertidige avgjørelser i sivile saker. Saker vedrørende utleveringsbegjæringer fra andre land må også prioriteres.

Ettersom tidsfaktoren for de fleste blir stadig viktigere, har Frostating lagmannsrett hele tiden oppmerksomheten rettet mot tidsforbruket, både ved berømmelse av sakene og i forbindelse med planleggingen av den enkelte ankeforhandling. Forsvarere blir unntaksvis bedt om å frasi seg en sak dersom de ikke kan tilpasse seg lagmannsrettens arbeidsprogram.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har likevel økt noe i 2010 for både sivile saker og straffesaker, og lagmannsretten har ikke maktet å leve opp til de normerte gjennomsnittlige saksbehandlingstider for samtlige sakgrupper. Særlig for straffesakene skyldes dette at ankeforhandlinger i mange tilfeller er blitt utsatt på grunn av akutt sykdom hos eksterne aktører eller som følge av andre utenforliggende forhold.

DOMSKONFERANSE: Umiddelbart etter ankeforhandling.

6. Lokaler, teknisk utstyr og arbeidsmiljø

❖❖ Frostating lagmannsrett har sitt hovedsete i Trondheim tinghus. Etter totalrenovering og betydelig ombygging på henholdsvis 1990-tallet og i 2002/2003, disponerer lagmannsretten fire rettssaler, bibliotek, flere møterom samt egne kontorer til alle dommere og saksbehandlere. I tillegg har vi en avlastningsrettssal på Kalvskinnet, innredet for behandling også av jursaker.

Trondheim tingrett og Sør-Trøndelag tingrett ble 1. januar 2010 sammenslått til «nye» Sør-Trøndelag tingrett. Livet i Trondheim tinghus har selvfølgelig vært påvirket av denne sammenslåingen. Som tinghusforvalter og gjennom Brukerutvalget har Frostating lagmannsrett deltatt i arbeidet med ny arealfordeling og organisering av fellesfunksjoner m.v. Begge domstoler har ønsket å benytte frigjorte arealer til blant annet å etablere en rettssal med forsterket sikkerhet, tilrettelegging for å møte det økte behovet for tolking og økt møteromskapasitet. Sentralt i dette prosjektet er også arbeidet med sikkerhet og beredskap. Arbeidet er omfattende og fortsatt på planleggingsstadiet. I løpet av året er tinghuset dessuten blitt ytterligere tilpasset kravet om «universell utforming».

Lagmannsrettens rettssaler i Trondheim, Ålesund, Molde og Kristiansund holder en tidsmessig standard med hensyn til innredning og utstyr.

Kostnadene til oppgradering og vedlikehold er imidlertid økende da levetiden for audiovisuelt utstyr og informasjonsteknologi generelt blir stadig kortere, med tilhørende krav til

oppdatering og fornyelse. Dette utløser nye investeringsbehov.

Oppgradering av audiovisuelt utstyr i Molde ble ferdigstilt i 2010.

Twisteloven forutsetter økende bruk av fjernmøteteknologi i domstolene. Lagmannsrettens rettssaler i Ålesund og Kristiansund og i Trondheim tinghus samt et møterom er utstyrt for videokonferanse.

UNIVERSELL UTFORMING: Ny rullestolrampe i rettssal 101.

Domstolens brukere og ansatte forventer i dag tidsmessige lokaler og utstyr. Effektivitet, trivsel og et godt arbeidsmiljø påvirkes i stor grad av våre fysiske omgivelser og hjelpemidler. Lagmannsretten har derfor, hovedsakelig innenfor eget budsjett, fått gjennomført tekniske oppgraderinger etter hvert som behovet har meldt seg. Fra 2008 er det trådløst gjestenett i Trondheim tinghus for eksterne brukere, hovedsakelig advokater og journalister.

Lagmannsretten er knyttet til et landsomfattende domstolnett og benytter fellessystemene Agresso, SAP, Contempus og LOVISA for behandling av lønn, regnskap, sakregistrering med mer. Også rettssalene og dommerkontorene i Ålesund, Molde og Kristiansund er tilknyttet domstolnettet slik at i hovedsak all saksbehandling og kommunikasjon kan skje også fra de nevnte stedene. Hjemmekontorløsning er et tilbud til alle faste lagdommere.

Frostating lagmannsrett har siden 2004/2005 hatt egen hjemmeside hvor bl.a. praktisk nyttig informasjon for domstolens brukere er lagt inn. Adressen er: www.frostating.no. En stor del av hjemmesiden er oversatt til engelsk.

På hjemmesiden finner man også lagmannsrettens publiseringsløsning for egne avgjørelser. Offentligheten har her fri tilgang til et anonymisert sammendrag av de fleste av våre avgjørelser. På en såkalt lukket presseside legges de fleste avgjørelser umiddelbart ut i fulltekst. I tilknytning til sammenslåingen av Trondheim og Sør-Trøndelag tingretter fra 1. januar 2010 ble det sett på en mer rasjonell arealutnyttelse i tinghuset. For Frostating lagmannsrett med-

førte dette bedre arbeidsforhold for dommerne bl. a. ved at møterom i 4. etasje ble gjort om til dommerkontorer.

Sikkerhet og beredskap blir i økende grad fokusert også innen domstolsvesenet. Brukerutvalget for Trondheim tinghus er ansvarlig for et prosjekt for sikkerhet og beredskap. Her vil sikkerheten til tinghusets ansatte, profesjonelle brukere og publikum bli analysert, og nødvendige bygningsmessige og andre tiltak foreslått. Arbeidet samordnes med et tilsvarende nasjonalt prosjekt under ledelse av Domstoladministrasjonen.

Som et ledd i domstolens kvalitetsarbeid ble det i januar og februar 2010 gjennomført en brukerundersøkelse i Trondheim tinghus der domstolen fikk nyttige tilbakemeldinger med konkrete forslag til forbedringer.

NYHET: Varmdrikksautomat i første etasje.

7. Organisasjon og ledelse

✚✚ Domstolen har i 2010 vært ledet av førstelagmann Aage Rundberget, lagmann Kari Lynne, lagmann Gunnar Greger Hagen og administrasjonssjef Gunn Karlsaune.

LEDERGRUPPEN: Lagmann Gunnar Greger Hagen (f.v.), lagmann Kari Lynne, administrasjonssjef Gunn Karlsaune og førstelagmann Aage Rundberget.

Aage Rundberget tiltrådte som ny førstelagmann 1. januar 2010 etter Kjell Buer som sluttet 31. desember 2009. Kari Lynne tiltrådte samtidig som ny lagmann.

I medhold av domstolloven § 13 har førstelagmannen delegert og fordelt en rekke administrative gjøremål til lagmennene og administrasjonssjefen. Enkelte funksjoner er også blitt delegert direkte til øvrige ansatte. Bestemmelsene er inntatt i lagmannsrettens instruksverk.

I tillegg til ledelsens møter, drøftes og påvirkes domstolens virksomhet gjennom allmøter,

seminarer og faste dommer- og kontormøter.

Med unntak for overskjønn praktiserer domstolen ingen form for spesialisering. Høsten 2010 overtok lagdommer Knut Røstum som ny overskjønnsbestyrer, etter lagdommer Arve Rosvold Alver.

Lagmann Kari Lynne er tillagt et særlig ansvar for behandlingen av sivile saker og lagmann Gunnar Greger Hagen tilsvarende ansvar for behandlingen av straffesaker. Det er dessuten etablert faggrupper innen henholdsvis sivilprosess og straffeprosess.

8. Økonomi

✚✚ Frostating lagmannsrett hadde i 2010 en totalbevilgning på kr 30.386.128. Av dette utgjorde kr 25.776.597 lønn inkl. arbeidsgiveravgift.

Reiseutgifter utgjør årlig ca. 2 mill. kr og er største driftskostnad utover lønn. Inventar og teknisk utstyr i rettssaler, møterom, ekspedisjon og kontorer utgjør kr 722.698. Summen av øvrige driftskostnader som forbruksmateriell, kontorutgifter, husleie (utenom tinghuset), vedlikehold teknisk utstyr og kompetansetiltak er kr 1.967.259.

Utenfor budsjett ble det i 2010 over domstolens regnskap utbetalt totalt kr 8.478.442 i forbindelse med avviklingen av straffesaker. Beløpet dekker godtgjørelse og reiseutgifter til oppnevnte forsvarere, bistandsadvokater,

sakkyndige, meddommere, tolker og vitner. Tilsvarende tall for 2009 var kr 14.001.840. Utgiftene til forsvarere og bistandsadvokater utgjorde i 2010 kr 5.291.354.

Videre ble det i forbindelse med fri sakførsel/fri rettshjelp i sivile saker utbetalt samlet kr 4.897.345, som dekker utgifter til oppnevnte prosessfullmektiger, til meddommere, sakkyndige m.m. Dette gjelder i det vesentlige saker hvor staten bærer omkostningene helt eller delvis, så som barne- og familiesaker.

9. Aktuelt

«Med lov skal landet vårt byggjast og ikkje med ulov øydast»

✚✚ I 1260 fikk kong Håkon Håkonsson (1217–1264) skrevet ned Frostatingsloven med den form og inndeling som loven er kjent for i ettertid. I tiden fram mot år 1000 eksisterte det også rettsregler og sedvanerett som regulerte forhold av betydning for menneskene i Trøndelag, men med innføringen av kristendommen og framveksten av en riksomfattende kongemakt, fikk vi nye lover skapt med utgangspunkt i en internasjonal lovgivningstradisjon. Mange av de nye rettsreglene innebar klare brudd med eksisterende normer og tradisjoner i det trønderske bondesamfunnet, men vi ser også at lovgiverne på noen områder forsøkte å bygge bro mellom nye rettsregler og skikker fra førkristen tid.

MERETE RØSKOFT:

- f. 1967, dr.art. i historie
- p.t. førsteamanuensis ved Universitetet i Nordland
- har bl.a. skrevet i *Trøndelags historie om perioden 1000–1350*, arbeider nå med *Nordlands historie for perioden ca. 1000–1600*

I 2010 kunne vi feire et jubileum for den loven som i middelalderen gjaldt for Trøndelag og flere tilgrensende landskap, Frostatingsloven. Loven innledes med en beskrivelse av den skade det har påført folk at «mandndrap og avretting av gode menn» har foregått i stor skala her i landet, mye større enn i andre land. Det er altså et nokså dystert bakteppe lovgiverne tegner – drap og uorden råder, men nå skal orden gjenopprettes, bare folket følger de rette lover. Dette er skrevet rundt 1260, ikke lenge etter at landet hadde vært rystet av en opprivende

borgerkrig som hadde ført til store mannefall og omfattende samfunnsendringer. Siste halvdel av 1200-tallet var en periode da kongemakten brukte rettsvesenet svært aktivt for å hevde sin samfunnsmakt. Dette arbeidet kulminerte med Magnus Lagabøtes landslov av 1274, som blant annet innebar en samordning av lovene for de fire norske lagtingene (Borgarting, Eidsivating, Gulating og Frostating).

Forut for den lovbooken for Frostating som ble nedskrevet under Håkon Håkonssons tid har det eksistert en eldre lovbook. Trolig er det denne som i sagaen om kong Sverre Sigurdsson (1177–1202) omtales som «Grågås», et navn som sannsynligvis viser til at boken så gammel ut. Vi kan altså anta at det senest på slutten av 1100-tallet fantes en eldre bok for Frostatingets lovområde som folk kalte Grågås og som man mente inneholdt de gamle, rette lovene. Den eldste delen av denne eldre utgaven av Frostatingsloven *kan* stamme fra andre halvdel av 1000-tallet.

Frostating lagdømme omfatter i dag begge Trøndelagsfylkene, samt Møre og Romsdal. Dette området er ikke helt sammenfallende med middelalderens lovområde. Opprinnelig var det trolig de åtte småfylkene som utgjorde det såkalte historiske Trøndelag som Frostatingsloven gjaldt for: Orkdølafylke, Gauldølafylke, Strindølafylke, Stjordølafylke, Verdølafylke, Eynafylke, Skeynafylke og Sparbyggjafylke (se kart). På et tidspunkt, trolig før år 1100, har Raumdølafylke (Romsdalen), Nordmørafylke (som omfattet dagens Nordmøre og hele Fosen) og Naumdølafylke (Namdalen) blitt innlemmet i lovfellesskapet. Områdene nordover i landet, Hålogaland, har også hatt lovfellesskap med Frostatingslagen i deler av middelalderen. Sunnmøre hørte som vi ser ikke med til Frostatingets lovområde, men sognet til det vestnorske lovområdet, Gulatingslagen.

Frosta, halvøya sentralt plassert i Trondheimsfjorden, var det felles tingstedet for alle som bodde innenfor Frostatingslagen. På forsommeren hvert år samlet utsendinger fra hele lovområdet seg til tingsamling på Frosta. Tinget fant sted etter at våronna var ferdig, og før høyonna tok til, som var det mest høvelige tidspunktet for de bøndene som skulle reise til tinget.

Både kongemakt og kirke spilte en svært aktiv rolle som lovgivere i middelalderen. Vi skal se litt nærmere på den delen av loven som kalles for kristenretten, og som kort fortalt omhandlet kirken og dens menn, brudd på kirkelige lover og saker som ble pådømt av kirkelige domstoler. Kristenretten skulle kort sagt gi folk en

rettesnor for en livsførsel som harmonerte med kirkens normer og krav.

Rundt år 1000 vant kristendommen innpass i Norge og Norden for øvrig, og i løpet av 1000-tallet begynte arbeidet med å bygge opp en riksomfattende kirkeorganisasjon, i nært samvirke med kongemakten. Forholdet mellom kirke og kongemakt var i disse årene svært nært, og de to samfunnsmaktene hadde åpen-

LOVOMRÅDET: Fylkesinndelingen i Trøndelag rundt år 1400. Tegnet av Kari Sandnes.

Fra tinghaugen på Loktu.

bart gjensidig nytte av hverandre. Det er for øvrig vanlig å regne kristningen av landet som en langsam prosess, som tok til rundt år 800 og var endelig fullført rundt år 1200. Etableringen av kristenretten kan ses som et viktig skritt på vegen i denne prosessen. «... *Og det er kristen rett at kvart eit barn som vert født, skal alast opp, kristnast og førast til kyrkje om det er mannehovud på det.*»ⁱ Dette er hentet fra innledningen til kristenretten, og det framgår klart at det er dåpen som er det sentrale sakramentet. Dåpen var det ritualet som symboliserte overgangen til kristendommen, så det å være kristen var det samme som å være døpt. Som punkt to i kristenretten kommer så forbudet mot såkalt barneutbæring, altså et forbud mot å ta livet av nyfødte barn. Vi vet ikke hvor utbredt

barneutbæring har vært i førkristen tid, men det er i hvert fall først med kristenretten vi får lovfestet et forbud mot denne skikken.

Med kristenretten fikk man videre forbud mot å arbeide i helger og på helligdager: «*Sundagshelga tek til laurdagen frå non og varer til måndags når det lysnar.*»ⁱⁱ Søndager og helligdager utgjorde 110 dager i året, og det sier seg selv at det ikke kan ha vært lett for folk å overholde forbudet mot å arbeide på alle helligdagene. Før kristendommen ble innført var nok søndager like gode arbeidsdager som en hvilken som helst annen dag.

Et annet forbud som sikkert har virket fremmed for folk, var forbudet mot å spise

kjøtt i fastetiden. Innenfor kristen tradisjon er skikken med å faste til bestemte tider av året, for eksempel i forkant av påsken, sentral. Vi har derimot ingen indikasjoner på at det å forby spesielle matslag eller å redusere inntaket av mat i det hele tatt har hatt noen plass innen det førkristne samfunnet. Med forbudet mot å spise kjøtt på spesielle dager fikk man for øvrig økt behov for og etterspørsel etter fisk, en viktig grunn til at tørrfisk ble vår viktigste eksport-artikkel i middelalderen.

Mindre fremmed var nok påbudet om å brygge øl til bestemte tider av året. Skikken med å brygge øl til spesielle sammenkomster er en videreføring av tradisjoner fra førkristen tid, da ølbrygging og store fester spilte en viktig rolle i det sosiale og politiske spillet, ikke minst mellom høvdingen og hans undersåtter. «*Så er også sagt at kvar bonde skal halda eit to mæles øldrykkjelag ved jonsvaka.*»ⁱⁱⁱ

Kirkens forsøk på, gjennom kristenretten, å disiplinere folket i tråd med kristne normer og tradisjoner, har nok særlig den første tiden blitt møtt med motstand. Mange av de nye reglene har sikkert virket fremmede for folk. Noen av prinsippene i loven var det avgjørende viktig å få folk til å slutte opp om. Andre må vi anta at lovgiverne kunne se med litt større overbærenhet på, i hvert fall den første tiden.

De norske middelalderlovene, deriblant Frostatingsloven, ble skapt i en tid med store samfunnsendringer. Lovene ble et redskap for å innlemme folket i et kristent fellesskap og i en europeisk lovtradisjon. Og for kongemakten ble lovene et viktig redskap for å binde sammen det relativt unge norske riket.

Merete Røskoft

i **Frostatingslova** Oversatt av Jan Ragnar Hagland og Jørn Sandnes. Det norske samlaget, Oslo 1994, II: 1.

ii **Frostatingslova** II: 24.

iii **Frostatingslova** II: 21.

Juryen i støpeskjeen

❖❖ I den forrige årsmeldingen ble det gjort rede for årets høydepunkter på området. Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg (EMD) underkjente i januar 2009 en belgisk juryavgjørelse fordi den fremsto som vanskelig for domfelte å forstå. Overprøving i EMD's storkammer skulle skje i 2010.

JURY: I Frostatingssalen.

I dommer fra juni og november 2009 fant norsk Høyesterett (HR) at det norske jury-systemet gir en rettferdig rettergang, men slik at lagmannsretten (de tre fagdommerne og fire av juryens medlemmer) unntaksvis må gi en begrunnelse for juryens ja-svar på skyldsspørsmålet – særlig der tingretten har frifunnet.

til lagmannsrettens mulighet for å gi en slik begrunnelse, og mente at det kanskje er bedre at fagdommerne – unntaksvis – gir en begrunnelse for at de ikke setter juryens ja-svar til side. Noen av disse løse trådene er festet i løpet av 2010, men vår juryordning er fortsatt under vurdering.

Mange uttrykte en viss bekymring med hensyn

25. mai 2010 ble Juryutvalget oppnevnt med

sikte på vurdering av juryordningen m.m. innen 1. juni 2011. Utvalget består blant andre av en førstelagmann, en statsadvokat, to advokater og to professorer og ledes av Per Jordal, lagdommer i Gulating lagmannsrett og tidligere statssekretær.

Utvalget er bedt om å vurdere om vi fortsatt bør ha en juryordning, eller om også de alvorligste straffesakene i lagmannsretten bør behandles av meddomsrett.

Dersom juryordningen blir foreslått beholdt, er utvalget bedt om å vurdere om og på hvilken måte avgjørelser kan begrunnes av juryen selv, eller om lagmannsrettens begrunnelse for straffutmålingen skal inneholde momenter av bevisvurdering hva angår skyldspørsmålet. Det skal også blant annet vurderes hvilke saker som bør behandles av jury og om antallet fagdommere kan reduseres.

Dersom utvalget går inn for at juryordningen for de alvorligste sakene bør avløses av meddomsrett, skal meddomsrettens sammensetning vurderes, for eksempel om antallet fagdommere kan reduseres.

Juryutvalget er i gang med en omfattende spørreundersøkelse blant jurymedlemmer som har gjort tjeneste i perioden omkring årsskiftet 2010/11.

I de fleste straffesaker i lagmannsretten avgjøres nå skyldspørsmålet av en stor meddomsrett (tre fagdommere og fire meddommere). Det er neppe hensiktsmessig å etablere en enda større meddomsrett for behandling av de sakene som

i dag går for jury. En aktuell endring kan være å øke antallet meddommere fra fire til fem på bekostning av én fagdommer. Eksempelvis har Italia en slik ankedomstol for de alvorligste sakene. I Sverige klarer de seg med to meddommere i tillegg til tre fagdommere.

Én måned etter nedsettelsen av Juryutvalget – 30. juni 2010 – avsa HR en dom av betydning for den begrunnelsen av bevisvurderingen under skyldspørsmålet som unntaksvis skal gis i en jursak (Rt-2010-865). Flertallet (4 av 5) konkluderte med at denne bør gis av de tre fagdommerne i sammenheng med beslutningen om *ikke* å sette juryens ja-svar til side.

16. november 2010 tok EMDs storkammer endelig stilling til den belgiske juryavgjørelsen. Denne ble – nok en gang – underkjent, særlig fordi spørsmålene til juryen var for upresise. Storkammeret fant ikke at en jurybehandling uten begrunnelse for skyldavgjørelsen generelt er uakseptabel. Domfelte – og andre – må ved andre virkemidler gis grunnlag for å forstå avgjørelsen. God rettsbelæring, presise spørsmål til juryen og mulighet for overprøving er av betydning.

De europeiske landene som i dag har en juryordning er Belgia, Georgia, Irland, Malta, Norge, Russland, Spania, Storbritannia og Østerrike. I 14 av de øvrige henimot 40 landene deltar ikke lekdommere i straffesaker. Nederland er blant disse.

Gunnar Greger Hagen

Kontrastfylt møte med vakre Chisinau

✚✚ Et rettssamfunn i emning, asketisk klosterliv ved Orhei og vinsmaking i Putins vinlager i Cricova – annerledeslandet Moldova bød på mye under årets internseminar for Frostating lagmannsrett.

FOLKELIV: Deler av Frostatings reisefølge på det travle markedet i Chisinau.

Det var det norsk-moldovske Norlam-prosjektet som den første langhelga i september ga lagmannsretten en unik mulighet til å komme tett på både domstolsaktører, kultur og natur i og rundt Moldovas hovedstad Chisinau. Initiativtaker og guide var Dag Brathole, vår lagdommer som siden juli 2010 har ledet prosjektet.

Internseminaret skulle vise seg å gi rike opplevelser av faglig og sosialt art til de 34 lagdommerne og saksbehandlerne som ble med på reisen.

Sovehjerter

Klokken har knapt passert 04.00, lørdag 4. september 2010, da spente turdeltakerne

tripper rundt i høstkulde og mørke utenfor Trondheim tinghus. En viss uro anes da bussen ikke dukker opp til avtalt tid. Raskt blir det avklart at han som skulle ha vært vår sjåfør, vekkes i sin seng av telefonoppringingen fra reisekoordinator og administrasjonssjef i Frostating, Gunn Karlsaune. I hui og hast engasjeres en reservesjåfør, og om enn litt mer stresset enn planlagt ankommer vi Værnes i relativt god tid før avgang mot Oslo, Riga og reisens endelige mål: Chisinau.

God tid har ikke den ellers så våkne dommeren som vekkes av telefonen på sitt hotellrom på Værnes, 25 minutter før flyavgang. Full applaus bryter ut 20 minutter senere, idet han forserer «siste langside» mot tildelt sitteplass nesten bakerst i flyet. Beundringen er stor over det som må ha vært én av tidenes raskeste pakninger av koffert.

Ytterpunkter

Det er mer enn den behagelige temperaturforskjellen som slår oss idet vi rusler gjennom ankomsthallen på flyplassen i Chisinau – med stø kurs mot minibankene som byr på uttak av «leu», den lokale valutaen, som har fått sitt navn fra det moldovske ordet for løve. Få andre enn vårt reisefølge er å se på flyplassen, og med tre lokale drosjeselskaper med hver sin disk – skal det ikke stå på tilbudet om transport. Og så vi, som har forhåndsbestilt buss...

Vårt oppholdssted i den moldovske hovedstaden er hotell Dacia, sentralt beliggende i sentrum. Engelsktalende resepsjonister og en tilsynelatende noe alvorstynget betjening møter de nyankomne norske gjestene. Da man senere

blir oppmerksom på det etter norske forhold ekstremt lave prisnivået og på at det er samme betjening som varter oss opp både til frokost kl. 07.00 og ved stengetid rundt midnatt i hotellets bar – kommer påminnelsen om det vi har lest om og forberedt oss på: Møtet med ett av Europas materielt sett, fattigste land.

Allerede første kvelden i Chisinau gir Norlam et spennende innblikk i sitt arbeid. Frostating samles på Restaurant la Vatra Neamuli, noen minutters gange fra hotellet. Her ønskes vi velkommen av de moldovske deltakerne i Norlam, Denis Arcusa, Nadejda Burciu og Inga Burencova samt de øvrige norske, Helle Kristin Gulseth, Jogeir Nogva, Knut Sætnan, Arvid Senneset og Hans-Gunnar Stey. Alle skal vise seg å holde god kontakt med reisefølget de neste dagene.

Allerede denne kvelden gir de en forsmak på den fasinerende geografi, mat- og musikkultur vi snart skal stifte nærmere bekjentskap med. Gjestene får se og høre gruppens egne ord og bilder, får den første smaken av matfatet i dette landet som en gang var «Sovjets spiskammer» og sist men ikke minst et imponerende innslag av vakker sang og dans fremført av lokale musikere.

Stor takhøyde

Dag to i Moldova gryr med morgensol og behagelig varme utendørs, men med Frostating samlet i en trang sal med begrenset dagslys i hotellets kjeller.

SEMINAR: Stort hjerterom, om enn et forholdsvis lite husrom, under seminaret på hotell Dacia.

- Vi er gode til å reise langt for å finne dårlige konferanserom. Jammen greide vi det denne gangen også, innleder ordstyrer Karlsaune. Uttalelsen får munter mottakelse fra deltakerne der de sitter skulder mot skulder rundt det ene langstrakte bordet i salen. I sidesynet skimtes PowerPoint-presentasjonen på lerretet i enden av lokalet. At arbeidsforholdene knapt er på

«høyde» med dem vi hadde under internseminaret i Dublin for to år siden, hindrer ikke at både ny HMS-håndbok og virksomhetsplanen 2010 gjennomgås godt og grundig.

Engasjementet når et høydepunkt da arbeidsdelingen mellom dommere og saksbehandlere tas opp til diskusjon. Om det er smalt mellom veggene, er det såpass høyt under taket, at førstelagmann Aage Rundberget erklærer at en revolusjon har skjedd i lagmannsretten hva angår frimodige ytringer fra saksbehandlere.

Undergrunnsvin og fjellfluer

Etter femten km reise i buss fra Chisinau, mens den ene solsikkeplantasjen og frodige åssiden etter den andre passerer sidevinduet, ankommer vi Cricova. En lokal guide viser vei ned til deler av områdets 12 mil lange kalksteinsgruve. Omkranset av fuktig kalkstein forteller hun historien om gruen som på 50-tallet ble omgjort til det som i dag er det nest største vinlageret i Moldova og verden for øvrig. Hun gir et

VANDRING: Den enkle landsbyen Orhei skimtes i bakgrunnen mens reisefølget innleder fotturen til klosteret.

innblikk i produksjonsmetoder og fremhever Cricova som en av få produsenter i verden som ager musserende vin etter den franske metoden.

Både den og andre blir mer og mindre godt mottatt av de norske ganene inne i gruven festsal da omvisningens nærmer seg slutten. Og marmorutsmykningen i lokalet gir et solid vitnesbyrd til støtte for guidens påstand om at Vladimir Putin feiret sin femtiårsdag her.

En ny busstur tar følget til den sjarmerende landsbyen Orhei, utgangspunktet for en vandring frem til Orhei kloster. At store svermer av småfluer slår følge på ferden, gjør nok at beina går litt raskere på noen, mer enn at det legger en demper på humøret. Klosteret ligger godt skjult inne i et sinnrikt system av huler i den bratte bergskrånningen. Vel framme blir det lille som er med av ekstra bekledning delt broderlig, slik at de som ønsker å besøke klosteret, kan gjøre det med den nødvendige grad av respekt. Kvinner i skaut og menn med tildekte legger blir møtt av monoton bibel-lesing på et, for seg, fremmed språk der inne i hulemørket. Andre nyter sola utenfor mens ei lokal eldre kvinne trekker fiskegarnet sitt fra den lille elva i dalbunnen nedenfor.

Det er ikke sikkert han var klar over at han hadde en tilnærmet fulltallig domstol blant passasjerene sine – bussjåføren som med et relativt heftig og konstant trykk på gasspedalen frakter oss tilbake til Chisinau. Det er i hvert fall noen i reisefølget som drar et lettelsens sukk over at både vi inne i bussen og fotgjengere og medtrafikanter utenfor, kom uskadd fra turen.

Kanskje bidro lykkefølelsen til det relativt impulsive underholdningsinnslaget som ble fremført under fellesmiddagen inne i byen samme kveld. I hvert fall så vi, ut fra reaksjonene til servitørene å dømme, ut til å sette en ny standard for latternivå inne i restauranten.

Møte mellom kulturer

Mandag morgen innledes med del to av det faglige internseminaret nede i konferansesalen på hotellet.

Ett av temaene er de nye planene for utbygging av Trondheim tinghus, med påfølgende diskusjon i plenum om gjeldende rutiner i Frostating. Det store engasjementet fra den første seminardagen opprettholdes, og ett av temaene som nå vekker særlig debatt, er spørsmålet om det bør innføres faste saksbehandlere og dommere for hele behandlingen av sivile saker.

LAGDOMMER: Marit Forsnes like ved huleinngangen til Orhei kloster.

Endelig er det tid for første møte med det moldovske rettssystemet. Frostating er invitert til National Institute of Justice, en utdanningsinstitusjon for moldovske jurister. Der ønsker direktøren ved instituttet, Didâc, lederen av Moldovas dommerforening, Visternicean, og lederen av Norlam, Brathole, velkommen. Moldovas Høyesteretts leder, Botezatu, og lagmann i Frostating, Hagen, holder hvert sitt innlegg om de respektive domstolssystemene i Moldova og Norge. Og det er ikke fritt for at den påfølgende diskusjonen mellom dommerne i de respektive land avstedkommer engasjert småprat under den raske bussturen som følger – med destinasjon Norlams hovedbase i Chisinau.

Mellom basseng og frukttrær inne i stedets hage venter forfriskninger og sang- og danseinnslag av lokale artister.

At vi på vår siste kveld i Moldova omgis av solstråler både i fysisk forstand og i form av glitrende lokale vokalister og dansere, gjør en liten refleksjon av hva Moldova *kunne vært*, påtrengende. Kanskje er det nettopp det vår kollega Dag Brathole ser etter hver dag i sitt arbeid i dette lille annerledeslandet i Europas østlige hjørne?

– Dette er min gave til dere, sier han denne kvelden, henvent mot moldovske og norske gjester, tolker og artister, som gradvis finner tonen i Moldovas frukthage.

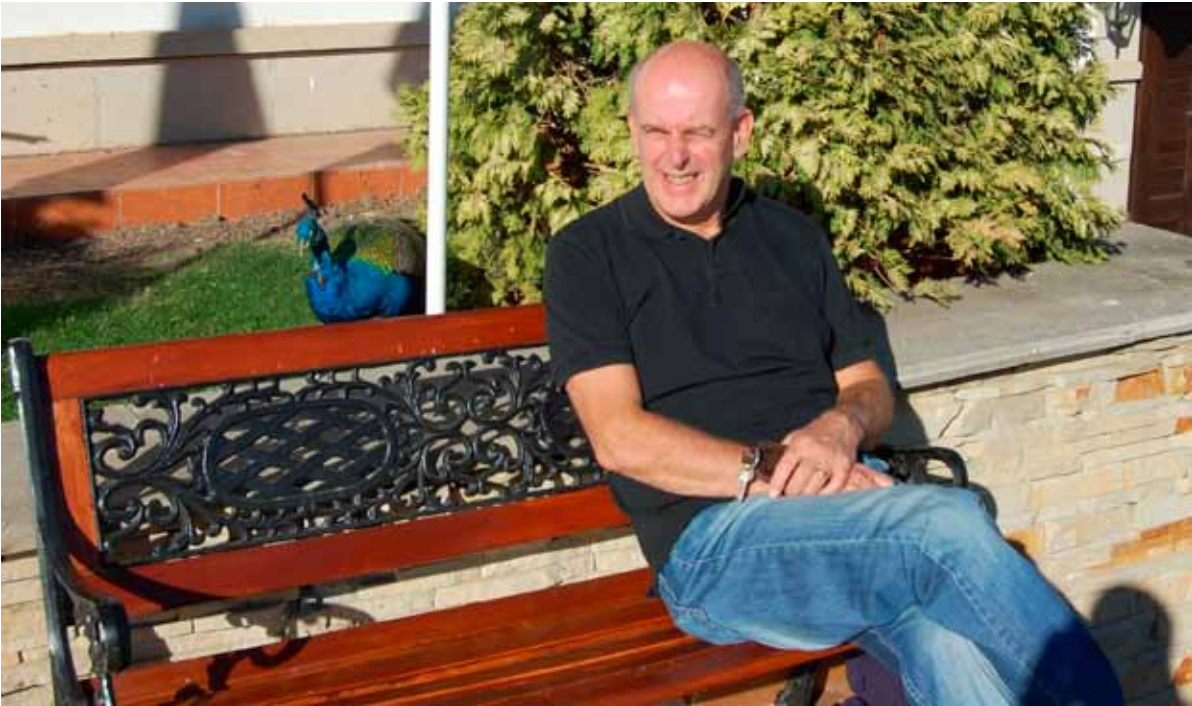
Morten Værnes

ROUND TABLE: Førstelagmann Rundberget (f.v.), Norlam-leder Brathole, lagmann Greger Hagen, moldovsk dommerforeningsleder, Visternicean, direktør i National Institute of Justice, Didâc og moldovsk høyesterettsleder, Botezatu.

Et år i Moldova

❖❖ Dette er historien om Bessarabia, Transnistria, Ribbentrop-Molotovpakten, dagens Moldova, Norlam, brønnboring og en dommer fra Frostating lagmannsrett. Men det er også historien om en reise.

PÅ REISEFOT: Siden sommeren 2007 har lagdommer Dag Brathole bodd vel to år i utlandet, først i Georgia – nå i Moldova.

De færreste vil oppfatte Moldova som sentrum i Europa. Sannheten er vel at de fleste bare har en vag formening om dette lille og fattige landet. Det gamle navnet Bessarabia er knapt mer kjent, ut over vage assosiasjoner til den hardt prøvede professor Thygesen i Bjørnstjerne Bjørnsons «Geografi og Kjærlighet».

Men på mange måter har Moldova vært et knutepunkt for forskjellige kulturer helt

fra landet ble grunnlagt i 1359: De latinske rumenere i vest, de slaviske russere og ukrainere i øst og tyrkerne i sør, samt enkelte andre folkeslag på kortvarige visitter. Gjennom århundrene har grensene og alliansene veltet frem og tilbake i Moldova. I dag er et klart flertall i Moldova etniske rumenere, mens et mindretall på 26 % er russere og ukrainere. I sør bor et mindretall på 5 % tyrkere (gaugaz).

I august 1939 ble Molotov-Ribbentrop pakten mellom Nazi-Tyskland og Russland med tilleggsprotokoll signert. I denne anerkjente Tyskland at Bessarabia lå innenfor den sovjetiske innflytelsessfære. 28. juni 1940 gjorde Sovjetunionen krav på Bessarabia, et krav som ble akseptert av Romania neste dag. Kort tid etter ble sovjetrepublikken Moldavia etablert, bestående i det vesentlige av det rumenske Bessarabia, og det ukrainske Transnistria. Romania var alliert med Tyskland under krigen og erobret Moldavia som ledd i aksemaktenes angrep mot Sovjetunionen, men områdene ble gjenerobret av Sovjetunionen i 1944 og sovjetrepublikken Moldavia ble etter hvert reetablert.

Etter Sovjetunionens fall erklærte Moldova uavhengighet 27. august 1991. Transnistria hadde da allerede den 16. august 1990 erklært seg som en selvstendig sovjetrepublikk. Etter en kortvarig krig mistet Moldova kontrollen over Transnistria, som ble støttet av Russland. Transnistria erklærer seg i dag som selvstendig republikk, men er ikke anerkjent av noen stat. Transnistria har et flertall av russere og ukrainere, med moldovere som en betydelig minoritet på ca. 40 %.

Slik slites Moldova knapt 700 år etter sin fødsel fortsatt mellom øst og vest på begge sider av elven Nistru. Navnet på utbryterrepublikken illustrerer situasjonen: Det rumenske navnet Transnistria betyr: «På den andre siden av Nistru». Utbryterrepublikkens offisielle navn er det russiske Prednestrove: «Landområdet før Nistru.»

Landets historie reflekteres i dagens politiske situasjon som preges av to ganske jevnstore blokker: En borgerlig allianse og kommunistpartiet. Alliansen har som hovedmålsetting en full integrering i Europa gjennom medlemskap i EU, kommunistene orienterer seg mer mot Russland. Så kunne man kanskje tro at de etniske rumenere søkte mot vest og etniske russerne mot øst, men så enkelt er det ikke. Det er nok heller den eldre befolkning på landsbygda som lengter tilbake til Sovjetunionen, som kommunistene beskriver som et tapt paradys. Bak retorikken er nok for øvrig kommunistene et sosialdemokratisk parti. Etter det siste valget i november 2010 kan det synes som om den borgerlige alliansen styrer Moldova vestover med litt mer stødig hånd.

I vesle Moldova, som altså er et spennende land, er «The Norwegian Mission of Rule of Law Advisers to Moldova (Norlam) etablert, i det minste frem til utgangen av 2012. Vi er seks norske og 3 moldovske medlemmer. Mandatet er beskrevet slik:

“Competence building within the Ministry of Justice, the Ministry of Internal Affairs, the judicial system, the General Prosecutor’s Office and the legal profession, with the aim of increasing the efficiency of the institutions guaranteeing human rights and the rule of law in the Republic of Moldova in line with Moldova’s European objectives and commitments.»

Norlams norske medlemmer er for tiden sammensatt med en dommer, to påtalejurister, en advokat, en fengselsleder og friomsorgsleder. Alle kommer fra den såkalte «Styrkebrønnen».

Norlam arbeider innenfor hele straffrettskjeden, fra forbrytelsen begås til domfelte i beste fall er rehabilitert. Norlam har siden oppstarten i 2007 oppnådd en posisjon i samfunnet og resultater som er oppsiktsvekkende. Det er et betydelig ansvar for oss som arbeider ved Norlam i dag å forvalte og videreutvikle det som er skapt.

Det ble foretatt en uavhengig evaluering av Norlam sommeren 2009. Rapporten er offentlig og tilgjengelig på:

<http://www.norad.no/Om+Norad/Nyhetsarkiv/Norsk+st%C3%B8tte+til+rettskjeden+i+Georgia+og+Moldova+har+gitt+sv%C3%A6rt+gode+resultater.127553.cms>

I Norads sammendrag av rapporten heter det på samme side:

«I Moldova er resultatene betydelige. Kriminologi som fagfelt er satt på dagsorden. Straffenivået er betydelig redusert gjennom revisjon av straffeloven. Straffesakene er effektivisert. Særskilte

I NORLAMs HAGE: Fra mottakelsen etter rundebordskonferansen under lagmannsrettens besøk.

statsadvokater er utpekt for å bekjempe tortur i politiets varetektsfengsler. Man har bidratt sterkt til at myndighetene overholder internasjonale menneskerettighetsstandarder i tilknytning til varetekt, bl.a. gjennom å bidra til innføring av særskilte rutiner for anmodning om varetekt. Domstolene synes å foreta en langt mer grundig vurdering av anmodning om varetekt, og bruken av varetekt synes å gå ned.»

Så kunne man tro at jobben er gjort. Slik er det dessverre ikke. Moldova sliter fortsatt med betydelige problemer innenfor rettsvesenet og kriminalomsorgen. Vårt arbeid er ikke fritt for skuffelser. Men det er et fantastisk privilegium å bidra til endringer i et land som har gjort store fremskritt og der det er en betydelig reformvilje.

Norlams arbeid er preget av enkelte grunn-tanker. Vårt utgangspunkt er respekt for Moldova og moldovere. Vi lytter mye. Vi presenterer europeiske standarder med forslag til mulige endringer. Og vi er utholdende. Det virker.

Så får det heller våge seg at vi er lite kjent i Norge, noe som illustreres av følgende episode. I forbindelse med valget fikk jeg telefon fra NRK. Samtalen startet omtrent slik

- «Hallo, det er Morten Jentoft i NRK som ringer. Vi skulle gjerne intervju en nordmann i Moldova, og forstår at du leder et norsk brønnprosjekt i landet.
- Brønnprosjekt?
- Ja, vi har fått opplyst at dere graver styrkebrønner i Moldova
- Tja, vi driver vel ikke akkurat med brønnboring, men»

Jeg nevnte at dette er historien om en reise. Siden sommeren 2007 har jeg bodd i vel to år i Georgia og Moldova. Jeg vet ikke når jeg reiser hjem. Det har vært en reise til fremmede land, men det har i enda større grad vært en reise i mitt eget sinn. Jeg har opplevet, jeg har fått venner, jeg har lært, jeg er påvirket, og jeg forstår nok til å forstå hvor lite jeg forstår. Jeg har et håp om at jeg har gjort nytte for meg i Georgia og Moldova, men jeg vet at jeg reiser hjem som et rikere menneske enn da jeg reiste ut.

Dag Brathole

Inntrykk fra 14 dager som utvekslingsdommer i Palermo, Sicilia

❖❖ *The European Judicial Training Network (EJTN)*, med sitt *Exchange Programme* for europeiske dommere, gjorde det mulig for meg å gjennomføre et 14-dagers studieopphold på Sicilia i februar 2010. Utvekslingsordningen er initiert av Europaparlamentet, og det overordnede mål er å styrke kunnskap om og gjensidig forståelse for de ulike europeiske rettstradisjoner.

Med romerrettens store betydning for rettsutviklingen i Europa som bakteppe, og med interesse for det moderne Italias kultur, språk og rettsordning, falt det naturlig for meg å legge studieoppholdet til Sicilia, hvor jeg fra før var litt kjent gjennom mange ferieopphold, for øvrig i kombinasjon med språkkurs.

Tinghuset i Palermo huser ankesdomstolen (lagmannsretten) for vestre Sicilia og førsteinstansdomstolen (tingretten) for Palermo. Videre finner vi under samme tak, som i flere «latinske» land, påtalemyndigheten med sine *procuratores* (forhørsdommere).

Til sammen ca 1000 personer har sitt virke i justispalasset i Palermo; det tilsvarende tallet i Trondheim tinghus er ca 100.

Tinghuset i Palermo er, sammenlignet med det meste av bygningsmassen i italienske bysentra, relativt nytt ettersom det ble oppført etter de store mafia-rettssakene på 1980 og 1990-tallet. Både fysisk sikring («skallsikring») og person-sikkerhet er gitt prioritet; bl.a. må alle som skal inn i bygningen passere metalldetektor som på en flyplass. Væpnede vakter er en naturlig del av «interiøret» i tinghuset, som skal være Italias tredje største.

VED DOMMERBENKEN: Aage Rundberget i tinghuset i Palermo.

Mitt besøk var nok ikke spesielt godt forberedt fra det lokale vertskapet side, men italienske kollegaer er vennlige og fleksible, og det ble raskt organisert et innholdsrikt og variert program for meg. Påhør av hovedforhandlinger – og ikke minst preliminnære høringer – ble det rikelig adgang til i ulike typer saker, både i «tingretten» og i «lagmannsretten». Noe overraskende, men desto mer hyggelig, var det å bli plassert på dommerpodiet ved siden av rettens leder under hovedforhandlingen og der behørig presentert for aktører og publikum.

Tinghuset i Palermo.

De språklige utfordringene skal ikke underslås ettersom de fleste sicilianske dommere er like svake i engelsk som jeg er i italiensk, men med gjensidig god vilje forsto vi hverandre tilstrekkelig. Det italienske rettsspråket er for øvrig ikke lett tilgjengelig, trolig heller ikke for den jevne italiener. Prosessordningene, organiseringen av rettsapparatet og alt som følger med, er imidlertid lovregulert på detaljnivå, og med litt anstrengelse kan man lese seg til det meste. (Det finnes for øvrig en engelskspråklig oversikt over det italienske rettssystemet, herunder over domstoladministrasjonens organisering og kompetanse, som er interessant sett med norske øyne).

Blant mange interessante observasjoner er den italienske (og enkelte andre lands)

sammensetning av lagmannsretten ved behandling av de alvorligste straffesakene. Da utgjør fem lekdommere og to fagdommere Corte di Assise, en meddomsrett ikke ulik den norske. Dette er, så vidt jeg har oppfattet, italienernes eneste bruk av lekdommere, og bør være interessant for den norske jurydiskusjonen.

Ellers særkjennes den italienske rettergangen av de mange preliminære høringer, som er rettsmøter hvor kun deler av saken blir behandlet, det være seg vitneforklaringer eller prosessuelle spørsmål. Dette til forskjell fra den nordiske tradisjon med saksforberedelse fram mot én konsentrert hovedforhandling hvor saken samlet presenteres for den dømmende rett. Tradisjonen med preliminære høringer er trolig en vesentlig årsak til den for oss utrolige tidsbruken ved italienske domstoler.

Ellers har italienske dommere en generelt høy status i samfunnet, og særlig de som – nærmest med livet som innsats – har stått opp mot mafiaen, nyter stor respekt. Prisen disse dommerne må betale er dessverre høy, i form av et liv med sikkerhetsvakter og ufrihet.

Uttekslingsopphold ved domstoler i andre deler av Europa gir nyttig perspektiv på vår egen situasjon. Sett utenfra vil man trygt – med et understatement – kunne si at våre utfordringer er «til å leve med».

Aage Rundberget

The Common Assessment Framework (CAF) and the Balanced Scorecard (BSC), Maastricht

✚✚ Lagdommer Ivar Sølberg og rådgiver Birthe E. Røed Knudtzon deltok på et seminar i kvalitetssikring i regi av European Institute of Public Administration (EIPA) i Maastricht i Nederland 16. – 18. juni 2010.

KVALITETSARBEID: Prosjektleder Birthe E. Røed Knudtzon, lagdommer Ivar Sølberg og de øvrige deltakerne på seminar ved EIFA-senteret i Maastricht, Nederland.

CAF og BSC er to typer kvalitetssikringsmodeller for offentlige virksomheter. Frostating lagmannsrett startet sitt CAF-prosjekt i desember 2008, og i august 2009 ble den endelige rapporten lagt frem for ledelsen.

Knudtzon var prosjektleder for CAF-prosjektet og Sølberg var en av 7 medlemmer

i prosjektgruppa. En CAF-gjennomgang vil si å gjennomføre en egenvurdering hvor medarbeidere, først hver for seg og siden samlet, gjennomgår virksomhetens praksis og resultater. Målet er å avdekke og å bli enige om forbedringsmuligheter. Virksomhetens utbytte av en slik egenvurdering vil ligge i oppfølgingen, dvs i iverksetting av de prioriterte

forbedringstiltakene som blir identifisert. Dette ble understreket under seminaret.

Seminaret i Maastricht åpnet for en dypere forståelse av CAF-modellen. I tillegg fikk deltakerne kjennskap til BSC-modellen slik at man ved en ny kvalitetsundersøkelse i lagmannsretten eventuelt kan implementere begge modellene.

Det var i alt 25 deltakere fra ulike europeiske land på seminaret. Knudtzon og Sølberg var de eneste fra en domstol. De andre deltakerne var fra finansinstitusjoner og offentlige virksomheter som departementer, parlamenter osv. Seminaret foregikk på engelsk.

Birthe E. Røed Knudtzon

www.frostating.no

